

PALMY SIĘGAJĄ NIEBA

Kurpie wierzą, że dzięki długim i smukłym palmom ich dzieci będą rosły wysokie i proste, więc robią je nawet 11-metrowe. Ale rekordy wysokości padają na Podkarpaciu. Na Niedzielę Palmową przygotowuje się tam 32-metrowe palmy.

Palma ma znaczenie symboliczne. W Arabii, Afryce i Polinezji to drzewo życia. Starożytni Grecy uważali ją za słońce i światło, a dla Rzymian była godłem igrzysk. Różdżki palmowe w pierwszy dzień żydowskiego Świąta Szałasów symbolizują radość i wesołość. Dla chrześcijan są oznaką radości i triumfu, symbolizują gałązki, którymi witano Chrystusa wjeżdżającego do Jerozolimy.

Procesja rękodziel

Najczęściej palmy kupujemy gotowe, ale w kilku regionach Polski nadal wykonuje się je samodzielnie. Choć również i te kupione na targu są rękodziełem. Tradycyjne palmy to bukiet z bazi ozdobiony świeżą zielenią. Tylko na Podkarpaciu i Kurpiach przetrwał obyczaj robienia niezwykłych oryginalnych palm. Tam też są najbarwniejsze procesje. Na Kurpiach i Podbeskidziu charakterystyczne style bogatego zdobienia palm przekazuje się z pokolenia na pokolenie. Palmy buduje się na żerdzi: jest nią młoda sosna lub jałowiec. Drzewko ścina się wcześniej, bo świeże i mokre byłoby za ciężkie do niesienia w procesji. Ostatnie gałęzie się zostawia – one tworzą czub palmy. Na Podkarpaciu czub musi być okazały jak pióropusz. Ozdabiają go wymyślne kwiaty i sitowie, często bywa w kształcie krzyża, z którego spływają kolorowe wstążki. Głównym motywem ozdobnym jest trzcina. Zbiera się ją już we wrześniu, bo nie może być przekwitnięta. Do wysokich żerdzi przyczepia się bazie i jedlinę. Na Kurpiach pień młodej, smukłej sosny bądź leszczyny oplata się spiralnie i ciasno roślinnością leśną, taką jak: jałowiec, sosna, świerk, pędy jagód, borowina, wrzos, szyszki, bukszpan, cis i puszysty mech.

W to zielone tło wpinane są różnokolorowe kwiaty z kolorowej bibuły. Na koniec zdobi się palmę szerokimi wielobarwnymi wstęgami z bibuły. Parafie Łyse i Lipniki mają swój charakterystyczny sposób zdobienia czubów palm. Do takich palm wybiera się młode drzewa sosnowe, pozostawiając na wierzchołku naturalnie rozwidloną kiść (zazwyczaj o trzech rozwidleniach) i właśnie te rozwidlenia zdobi się najpiękniejszymi, kolorowymi kwiatami.

Palmy z Wilna

Jednymi z najstojniejszych są palmy wileńskie. Tradycja ich wyrobu sięga początków XIX wieku, kiedy to zaczęły je wyplatać mieszkanki podwileńskich wsi. Palmy wileńskie robi się z kwiatów i kłosów zbieranych

w różnych porach roku na polach, łąkach i w ogrodach. Rośliny suszy się rozłożone bądź zawieszane w pęczkach na strychu. Dawniej do wyrobu palm używano jedynie roślin w kolorach naturalnych, dopiero w XX wieku zaczęto je barwić, głównie farbami anilinowymi. Wyplatanie palm nie jest skomplikowane. Do patyka długości od 30 do 50 centymetrów przymocowuje się

wierzchołek z trzciny lub trzcinnika, po czym jedną ręką powoli obraca się pręt, a drugą od góry układa się kwiaty (zwilżone, żeby się nie kruszyły), okręcając je naprężoną nicią. Ze względu na kształt, palmy wileńskie dzielą się na wałeczkowe, różeczkowe, płaskie, wiórowe i figuralne. Do najstarszych należą palmy wałeczkowe, robione z kwiatów ułożonych w różne wzory (najprostszy z nich to kolorowe paski). Palmy różeczkowe wyróżniają się tym, że mają nieduże wierzchołki, palmy płaskie zaś swym kształtem przypominają ptasie pióra. Palmy wiórowe powstają przez nacinanie drewna na gałęzie leszczyny, kruszyny lub trzmieliny; ich ozdobą są mocno wygięte wióry, a także wianuszki z kwiatów w różnych kolorach. Palmy figuralne plecie się przeważnie z kłosów żyta, formując z nich bryły różnego kształtu. Wzory kwiatowe układa się z roślin dziko rosnących: krwawnika, ostrożenia, wrotczyca, kłosów traw - tymotki, wyczyńca i drzączki oraz z roślin uprawnych i ogrodowych: kłosów zbóż, kocanek, zawciągu i szczeci draperskiej.

Trzysta kwiatów na 20 metrów

Praca przy palmie trwa około dwóch tygodni. Obróbka tyczki, obłożenie jej wikliną - dwa do trzech dni. Jeden dzień trwa przygotowanie prętów, wycięcie, przebranie. Trzy dni - produkcja kwiatów, dwa do trzech dni zdobienie. Na 20-metrową palmę zużywa się około 300 kwiatów. Wielkanocne obrzędy nie kończą się na Niedzieli Palmowej, po poświęceniu palm na Kurpiach wyrabia się krzyżyki ozdobione wstążkami. Wbijane w Wielki Piątek w każdym gospodarstwie oraz zaczepiane pod okapem domu i zabudowań gospodarskich, mają chronić od klęsk burz i gradu. Bazie z palmy natomiast daje się zwierzętom do karmy, by chroniły je od chorób i zarazy.

tekst i foto: Sebastian Petrus

Residents of the Kurpie region believe that long and slender decorated tree branches (referred to as *palmy* or palm-trees) will help their children grow tall and straight. Many are made to reach as high as 11 meters. Height records are set in the Podkarpacie region where 32 meter structures are a common sight on Palm Sunday.

TREE BRANCHES THAT REACH THE SKY

Palm trees carry a symbolic significance. In Arabia, Africa and Polynesia, the palm tree is believed to be the tree of life. Ancient Greeks considered palm trees synonymous with the sun and the light, the Romans held it as a symbol of their games. Palm tree sticks stand for joy and happiness on the first day of the Jewish Feast of Tabernacles. In Christianity, the trees are a symbol of joy and triumph, reminiscent of the branches used to greet Christ upon his arrival in Jerusalem.

A procession of handiwork

While most "palm-tree" decorations in Poland are bought off the shelf, several regions in the country use homemade varieties. Even those purchased at a festival are hand-made. The traditional palms are bouquets of catkin spruced up with fresh greenery. It is only in the Podkar-pacie and Kurpie regions that remarkable designs can be spotted. That is also where the processions end up being the most colorful. In Kurpie and Podbeskidzie, the distinctive palm making tradition is passed down from one generation to another. Palms are built on a rod of a young pine tree or juniper. The tree is cut down ahead of time as fresh and moist sticks would be too heavy to carry in a procession. The top twigs are left on as they are to make up the tip of the palm. In Podkarpacie, the tip is to be as impressive as a plume of feathers. It is decorated with fanciful flowers and bulrush, often in a cross-shaped structure. A collection of colorful ribbons cascade down the pole. The main decoration is the reed. It is picked as early as September before it sheds blossom. Tall posts are used to attach catkin and fir branches.

In Kurpie, the trunk of a young slim pine- or hazel-tree

is bound around tight in a spiral with forest vegetation such as juniper, pine, spruce, blueberry sprouts, huckleberry, heather, cones, boxwood, yew and fluffy moss. Studded onto this green background are multicolored flowers made of tissue paper, all topped with wide tissue paper bands. The Łyse and Lipniki Parishes have developed their own unique methods of making palm tips. They select young pine trees leaving a crest that branches out at the top (three branchings are the common rule). These branches are then decorated with the most beautiful and colorful flowers.

Vilnius Palms

The Vilnius Palms rank among the most famous. Their tradition dates back to the early 19th century when they were first made by female residents of local villages. Vilnius Palms are made of flowers and grass ears collected in fields, meadows and gardens at various times of the year. The plants are dried by spreading them out on the ground or stringing them out in bunches in attics. Historically, palms were made of naturally colored plants. It is only in the 20th century that dying began, mainly with aniline paints.

The braiding of palms is a rather simple affair. A reed tip is placed on a 30 to 50 cm stick which is then rotated slowly with one hand as flowers are put on with the other. The flowers are moist to prevent breaking and are held in place with a tight spiral of threads. Vilnius Palms are classified by shape into rollers, sticks, flats, shavings and figures. The oldest varieties are the rollers covered with flower arrangements (the simplest of which are colorful strips). Stick palms come with small tips, the flat ones resemble bird feathers. Shaving palms are made by making cuts on the branches of hazel, buckthorn or cardinal's hat. The result are bent wooden chip decorations covered with flower chains of various colors. Figure palms are commonly made of rye ears fashioned into various shapes. Flower arrangements are made of wild flowers such as yarrow and thistle, and the grass blades of timothy and quaking as well as crops.

Three hundred flowers on a twenty meter pole

The palm takes about two weeks to prepare.

The underlying post and its wicker covering alone are a two to three day job to complete. Stick preparation, cutting and decoration takes a day. Flowers take three days to make and two to three days to put on. A 20 meter palm usually carries some 300 flowers. Easter customs do not end on Palm Sunday. In the Kurpie region, once palms have been consecrated, little ribbon decorated crosses are made. These are stuck into the ground on Good Friday in every farm or attached under the eaves of a house or another farm building for protection against storm and hail disasters.

Catkin is recycled into animal feed to protect livestock from disease.

text & foto: Sebastian Petrus